

níkem, dělníkem nebo zaměstnancem družstva, jednak jeho společníkem s účastí na vý-
těžku a ztrátě v obchodech družstva. Tento rozdíl má velikou důležitost s právního
hlediska, neboť pak jest účasten práv a povinností vyplývajících ze společenské smlouvy
nebo z jednotlivých jednání mezi ním a podnikem družstevním.

Jsou-li zákonné předpisy francouzské přes své množství nedostatečné s hlediska zá-
kladních zásad a hospodářského snažení družstevního, lze to tím spíše říci o právní
úpravě ústavy a mechanismu družstev a jich jednot; zákonodárce nezavedl až dosud
jediný typ; zákonných útvarů jest mnoho. Nehledíme-li na právní formu, které se druž-
stva podřizují, jsou některá dle předmětu své činnosti již sama sebou povahy civilně
právní (na př. družstva zemědělská, neboť zemědělství dle obchod. zákona není obcho-
dem), jiná pak obchodní (jsou nucena pracovati na odbyt).

Rozdělení družstev na občanská a obchodní má mimo jistý daňový efekt určité
právní důsledky (menší či větší formality při založení, podrobenost předpisům a zvyk-
lostem obchodním).

Nedostatečnost francouzského práva družstevního brání důslednému potlačení zne-
užívání jména družstevního společnostmi, nemajícími žádné souvislosti se zásadami druž-
stevními. Přímým zákazem jest chráněn pouze název družstev bytových a bank lido-
vých.

Po obsáhlé studii platných zákonných předpisů následují texty zákonů, nařízení,
rozhodnutí, methodicky roztríděných a poznámkami opatřených, platných pro Francii
mimo Alsasko, Lotrinsko, Alžír a Osady.

Dílo jeho jest tím záslužnější, čím nesnadnějším byl na francouzské poměry úkol,
který si autor vytkl, totiž shromáždit rozptýlené množství zákonných předpisů, upra-
vujících všechny směry družstevní, a je ohodnotiti. Vydání jeho poslouží dobře potřebě
všech, kdož hledají poučení o družstevních otázkách ve spleti cest francouzského práva
družstevního.

Dr. Ladislav Strnad.

CHARLES GIDE: CHARLES FOURIER. Vybrané spisy. Vydalo ústřední děl-
nické knihkupectví a nakladatelství Ant. Svěcený v Praze. Praha 1933, stran 241 za
Kč 22—.

Všude, kde socialismus zapustil hlouběji kořeny, setkáváme se s odůvodněnou sna-
hou přiblížit dnešní generaci, vyrůstající hlavně pod vlivem nauk vědeckého socialismu,
i hlavní představitele tak zvaného socialismu utopického, a to aspoň tím, že se vydávají
výbory z jejich spisů se stručným oceněním jejich historického významu. Je to nutný
doplňek, po případě plodný korektiv jednostranného nazírání na nejpálčivější problémy
hospodářské, sociální a kulturní. Je s podivem, že se u nás dochází k tomuto poznání
tak pozdě. S potěšením nutno však konstatovati, že počátek byl učiněn výborem ze
spisů Fourierových, pořízeným vynikajícím národohospodářem a družstevním teoreti-
kem, nedávno zesnulým Charlesem Gidem, který jej opatřil stručným životopisem a
nástinem jeho systému s kritickým oceněním, a to v dokonalém překladu prof. dr. Ema-
nuela Čupra a v pěkné typografické úpravě. Není pochyby, že vybrané spisy Fourierovy
najdou hojnost čtenářů, kteří, jak podotýká Gide v úvodu, najdou v nich k svému nej-
většímu překvapení nadhozeno více reforem, praktických a uskutečnitelných, z části do-
konce již uskutečněných, než v dílech kteréhokoliv socialisty, ba i národohospodáře.

Fourierův systém je pozoruhodný hlavně ohromnou spoustou detailů a precisností,
s níž je každý z nich analysován. Fourier vychází z předpokladu a priori, že existuje

jakýsi společenský řád, odpovídající božské vůli, a to takový, aby mohl zaručit dokonale štěstí všem lidem. Převládala-li až dosud snaha změnit člověka a přizpůsobit jej prostředí, musí se podle něho měnit prostředí, aby se přizpůsobilo člověku. Toto nové prostředí bude vytvořeno družstevnictvím, ovšem ve formě na výsost umné a komplikované. Podstata tohoto plánu záleží v tom, že organizace rozdělení zisku směřuje tak rozhodně a důkladně osobní zájem se zájmem kolektivním, že všeliký rozpor mezi oběma má být úplně znemožněn. Společenský řád má být založen jedině na vášni práce. Fourier nepřipouští proto žádného nucení; neodvolává se nikdy k zákonodárci, k vládě, k jakékoliv autoritě nebo vůbec nějaké donucovací moci. Po této stránce je podle Gidea naprosto zapřisáhlým a nesmlouvavým liberálem. Pro případné vyzkoušení svého systému spoléhá jen a jen na svobodnou iniciativu jednotlivců. Pokud pak jde o metody a prostředky, jeví se jako bezvadně orthodoxní: chce postupovat jedině sociálními experimenty. A poněvadž má společenský řád spočívat na přitažlivosti, odmítá Fourier revoluci; není nejen revolucionářem, není dokonce ani republikánem, jak praví Gide. Nejen v politice a náboženství, nýbrž i v národohospodářství jeví se Fourier jako myslitel konservativní. V jeho plánu je zachování soukromého majetku, dědičných převodů, úrokování kapitálů a hlavně zachování nerovnosti mezi bohatými a chudými. „Po této stránce lze říci, že se Fourierova soustava jeví jako zcela buržoasní“ (str. 23). Socialistický duch Fourierův projevuje se hlavně v těchto částech jeho soustavy: 1. Všem členům družstva, což znamená, uplatní-li se Fourierova soustava v celém světě, všem lidem bude zaručeno minimum výživy, bytu, šatu, ba i zábavy — minimum skrovné, ale velmi „slušné“. Toto je podle Gidea jedním z nejzávažnějších článků Fourierova programu. 2. Mzdy a platy budou odstraněny, ježto práce bude nadále odměňována výhradně podílem na zisku ($\frac{5}{12}$). Národohospodářský jeho program shrnuje Gide do těchto osmi článků: 1. Jest usilovati spíše o reformu těžby a zisku než o způsob rozdělení. (Sociální otázka netkví Fourierovi v nestejnosti jmění a bohatství, nýbrž v jejich nedostatku; zlo, jež třeba léčit, spočívá v ustrojení výroby.) 2. Je dbáti spíše o výrobu zemědělskou než o výrobu průmyslovou. (Zemědělská výroba má být osou vši výroby, neboť ona je pravým posláním člověka; je jí proto zaručeno nejpřednější místo v světě Harmonie.) 3. Zemědělství je nutno změnit tak, aby se proměnilo výlučně v zahradnictví a ovocnářství. (Příště bude nutno hledati potravu v pěstování ovoce, zeleniny, v drůbežnictví, včelařství, rybářství.) 4. Pěstovati výrobu výhradně ve velkém měřítku. 5. Prováděti až do posledka dělbu práce. 6. Ke zmírnění jednotvárnosti přílišné specialisace nutno práce měnit a střídat. (Na tuto věc kladl Fourier největší důraz ze všech.) 7. Konsum zorganizovat na základě velkorysého družstevnictví, aby tak bylo čeleno plýtvání, vznikajícímu v soustavě jednotlivých domácností. 8. Zřízením velkých autonomních družstev, buď soběstačných nebo zjednávajících si chybějící zboží přímou výměnou s analogickými asociacemi, dospěti k potlačení meziobchodu a vůbec všech zprostředkujících činitelů. (Tato autonomní družstva jsou falanstéry; nicméně Fourier doporučoval jako přípravné opatření zřízení obecních bank, jejichž úkolem by bylo deponovati a konsumentům přímo prodávati zemědělské výrobky jakož i zakupovati od výrobců suroviny, nástroje a všechny ostatní spotřební věci pro své členy.)

Podav v hrubých obrysech Fourierovu soustavu ukazuje Gide, že má s liberálním směrem národohospodářským společnou jeho naprostou důvěru ve svobodu jednotlivce a jeho nechuť k jakýmkoli donucovacím opatřením; s optimistickou školou Bastiatovou, již v tom o třicet let předstihl, má společné její pevné přesvědčení, že světová har-

monie vzejde samočinně z volného vzájemného působení osobních zájmů a že společenský řád nemá být méně dokonalý než řád, vládnoucí v soustavě planetární; s křesťanským směrem má společnou víru v jsoucnost předzjednaného plánu Prozřetelnosti, od něhož se člověk uchýlil a jež nutno nyní nalézt, chceme-li zjednat sociální mír; se směrem socialistickým konečně má společnou vehementní útočivost na soutěžení, obchod, rodinný život a celou kulturu vůbec, ale zároveň sklon k tomu, vidět vše v nejkrásnějších barvách v příští společnosti, konečně pak společný požadavek zaručení životního minima každému a odstranění mzdového systému. Ale jako má s nimi mnoho společného, tak se od nich zase v mnohém liší: od liberálního směru se odchyluje tam, kde prohlašuje, že dříve než bude lze uplatňovat zásady úplné volnosti, bude nutno postavit člověka do prostředí a d h o c schystaného, poněvadž prostředí dnešní civilizace činí normální vývoj lidstva absolutně nemožným; od optimistické školy Bastiatovy se odchyluje v tom, že místo, aby hledal uskutečnění harmonie již nyní a v dnešním světovém řádu, považuje naopak tento řád za anarchický a barbarský; od křesťanského směru liší se svou vírou ve vrozenou dobrotu člověka, svou teorií, že všechny pudy a vášně člověka vedou ho přirozenou cestou k dobru, takže učiní nejlépe, poddá-li se jim, a konečně popíráním mravního zákona, povinnosti, hříchu; od směru socialistického se liší radikálně svým respektováním bohatých tříd, majetku, dědění, kapitálu a vůbec všeho toho, co se obvykle označuje jako základy společenského řádu. Nikdo jistě neupřel, praví Gide, Fourierově soustavě, že je originální, leč i její mezery a omyly jsou na snadě. Gide ukazuje na její stinné i světlé stránky, stručně se zmiňuje o stoupencích Fourierových a o pokusech, vtělit jeho myšlenky v život, a v závěru zdůvodňuje svůj postup při výboru jeho spisů: chce podat Fouriera bizarního, ale praktického. „Prvních pět kapitol (Theodicea, sociální evoluce, Vášně a jejich úkol, Vztahy pohlaví, Výchova) podává souhrn toho, co bychom mohli nazvat filosofickou částí Fourierova díla, čtyři další (Vady civilizace, Obchod, Zemědělství, Průmysl) jsou ukázkou kritické části, pro nás nejzajímavější, poněvadž ta zasahuje nejvíce do politického národohospodářství, poslední kapitoly podávají soustavný a konkrétní výklad Fourierova díla“ (str. 48.). *A. Klímt.*

BERNARD LAVERGNE: LE GOUVERNEMENT DES DÉMOCRATIES MODERNES. Paris, Alcan 1933. 607 str.

André Siegfried napsal v knize *Tableau des partis en France*, že „Francouzi jsou vynalézaví ve světě myšlenky a výroby, zato však v politice se jejich duch neobnovuje a jejich tradicionalismus až zneklidňuje.“ Je v tom nebezpečí pro republikánský režim, ustrne-li na kultu zastaralých formulek a toto nebezpečí si uvědomil profesor právnické fakulty v Lille Lavergne.

Uvědomil si to snad proto, že i ve svém oboru, kterým se až dosud zabýval, v národním hospodářství, šel za novou formulací hospodářského života — za družstevnictvím. (*Le régime coopératif*, 1908, *L'ordre coopératif*, 1926 a mn. j.) Z hospodářských funkcí každého občana vyplývá pak také jeho teorie dvojího hlasovacího práva — individuálního a sociálního.

Příznává-li L. hned na počátku svého díla, že poválečná doba nepřeje demokratickým zásadám, neopomene zdůraznit, že přes to pokládá stále demokratický režim za nejméně špatný. Nemůže být dobrého tyranství. Snad některý despota rozpozná s počátku správně politickou a hospodářskou situaci země, ale za několik let vlády je úplně